

θει νῦν τὸ δίτομον ἔργον τοῦ C. Baur, *Initia Patrum*) καὶ νὰ ἐπιτάξῃ πίνακας τῶν γραφῶν, ἰδιοκτητῶν τῶν κωδίκων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀπαντωμένων συγγραφέων καὶ ὀνομάτων.

N. B. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

Démétrius Cydonès Correspondance publiée par Raymond. J. Loenertz O. P., I (Studi e Testi 186). Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana 1956 8° μέγα, σσ. XVI+217 (+ 5).

Ὁ συγγραφεὺς, scriptor τοῦ τάγματος τῶν Δομηνικανῶν ἐν Ρώμῃ, ἐδημοσίευσεν ἤδη τὸ 1947 (*Studi e Testi* 131, πρβλ. τὴν ἐμὴν κρίσιν ἐν *ΕΕΒΣ* ΙΗ', 1948, σσ. 260-263) εἰσαγωγικὴν πραγματείαν μὲ τὸν τίτλον «*Les recueils de lettres de Démétrius Cydonès*», ἣτο δ' ἔκτοτε γνωστὸν ὅτι παρεσκεύαζεν ἔκδοσιν τῆς σημαντικωτάτης ἀλληλογραφίας, ἀπὸ φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀπόψεως, τοῦ διασῆμου τούτου πολιτικοῦ καὶ λογίου ἀνδρὸς τοῦ ἰδ' αἰῶνος, Δημητρίου τοῦ Κυδῶνη. Ἦδη ἤρχισεν ἐκδίδων τὰ κείμενα, κατὰ τὴν χει/φον παραδόσιν.

Εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ πρώτου τόμου ἐξετάζονται α') τὰ χειρόγραφα, β') ἡ τάξις τῶν ἐπιστολῶν, γ') ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς βιβλία καὶ ἀκόμη λόγος γίνεται περὶ τῶν παραρτημάτων, προπυλαίου, περὶ τῶν προηγουμένων ἐκδόσεων κ.ἄ. ζητημάτων.

Ὁ πατὴρ Loenertz εἶναι ἤδη εἰδικὸς εἰς τὴν ἔκδοσιν ἐπιστολογραφικῶν κειμένων τῶν παλαιολογείων χρόνων (ἴδε ἔκδοσιν τῶν ἐπιστολῶν Μανουὴλ Καλέκα, 1950, *Studi e Testi* ἀρ. 152) καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ τοιαύτη προπαρασκευὴ ἠγγυᾶτο καὶ καλὴν ἔκδοσιν τῶν κειμένων τοῦ Κυδῶνη εἰς τὸν ἐπιτυχῆ ὑπομνηματισμὸν (ὁ ὁποῖος γίνεται λατινιστὶ ὑποσελιδίως).

Ὡς προπύλαιον τῆς ἐκδόσεως τίθενται δύο ὁμιλίαι τοῦ Κυδῶνη α') τῷ βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ (1347) καὶ β') τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ τῷ Παλαιολόγῳ (1371). Ἔπειτα ἡ δημοσίευσις τῶν ἐπιστολῶν κατὰ βιβλία. Α' - ΙΕ', ἐπιστολαὶ ἐν ὄλῳ 131. Ἔπονται *Appendices* I Πέντε ἐπιστολαὶ Νικολάου Καβάσιλα (πρὸς διαφόρους) II Τοῦ (Γεωργ.) Γαβριηλοπούλου τῷ Κυδῶνῃ (1370-71;) III Βραχὺ Θεσσαλονικὸν Χρονικὸν (1334-1402). IV Ἀωνύμου καὶ ἀντιπαλαμίτου ἐπιστολαὶ ἑννέα καὶ V 12 μικρὰ ἢ μεγαλύτερα λατινικὰ καὶ ἰταλικά κείμενα, διαφωτίζοντα τὸ ὅλον θέμα.

Μετὰ *Addenda et corrigenda* ἔπονται οἱ πίνακες τῶν *incipit* τῶν

ἐπιστολῶν (ἀλφαβητικῶς), κυρίων ὀνομάτων προσώπων καὶ πραγμάτων, Συγγραφέων, Χρονολογικὸς τῶν ἐπιστολῶν, εὐθὺς καὶ ἀνάστροφος, καὶ περιεχομένων.

Ἡ προτιμηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκδότου σειρὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιστολῶν δὲν ὑπῆρξεν ἢ ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένη χρονολογική, οὔτε ἢ κατὰ πρόσωπα ἀποδεκτῶν, ἀλλ' ἢ σειρὰ τῆς καταχωρίσεως εἰς τοὺς κυριωτέρους κώδικας. Ταύτην, φαίνεται ἦτο ὑποχρεωμένος ν' ἀκολουθήσῃ ὁ π. Loenertz. Ἄλλ' ὀφείλει ὁ ἀναγνώστης νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ τοιαύτη διάσπασις (χρονολογική καὶ προσώπων) καθιστᾷ εἰς αὐτὸν ἀδύνατον τὸν σχηματισμὸν τῆς ἀναγκαίας ἐκείνης ἀλληλουχίας καὶ συνοχῆς. Αἱ ἐπιστολαὶ ἀφοῦ ἀναγνωσθοῦν καθ' ἐκάστην, θὰ πρέπει νὰ συσχετισθοῦν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὰ πρόσωπα, διὰ νὰ παρακολουθηθῇ τόσον ἢ σκέψις, ὅσον ἢ δραῖσις, καὶ πέραν αὐτῶν ἢ ἐξέλιξις τῆς φιλολογικῆς μορφῆς τοῦ λόγου τοῦ Κυδῶνη.

Εἰς λεπτομερειακὰς παρατηρήσεις ἐπιφυλάσσομαι νὰ προβῶ μετὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἀρίστης ταύτης καὶ χρησιμωτάτης ἐκδόσεως, διὰ τῆς ὁποίας ὁ π. Loenertz θέτει ἕνα ἀκόμα λίθον τῆς μελέτης τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολογεῖων χρόνων.

N. B. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

Gli Inni Sacri di S. Bartolomeo Juniore, fondatore e IV egumeno di Grottaferrata... con note e versione italiana a cura dello Jerom. Criptense Germano Giovanelli.
Badia Greca di Grottaferrata, anno 1955 (πράγματι 1956) 8^ο, σσ. 525.

Εἰς τὴν σειρὰν « Inniografi Italogreci » ἀριθ. 3 ἐκυκλοφόρησε πρὸ μικροῦ μέγας ὀφειλόμενος εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν πίστιν καὶ φροντίδα τοῦ μοναχοῦ τῆς Κρυπτοφέρειης π. Γερμανοῦ Giovanelli, γνωστοῦ καὶ ἐξ ἄλλων περὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἑλληνορρυθμοῦ ταύτης μονῆς ἁγίου Βαρθολομαίου τοῦ Νεωτέρου ἐργασιῶν. Ὁ τόμος ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑνακοσίων ἐτῶν (11 Νοεμβρίου 1055 †) ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ὑμνογράφου, ἡγαπημένου μαθητοῦ τοῦ ἁγίου Νείλου, κτίτορος τῆς Μονῆς, καταγομένου ἐκ Rossano, καὶ ἐξ οἰκογενείας ἑλληνικῆς ἐλθούσης ἐκ Κων/λεως.

Μετὰ διαφωτιστικὸν Πρόλογον (7 - 19), ὅπου ἱκανὰ λέγονται περὶ τῆς ὑμνογραφικῆς Σχολῆς τῆς Κρυπτοφέρειης καὶ τοῦ Βαρθολομαίου ὡς ὑμνογράφου, περὶ τῆς χειρογράφου παραδόσεως τῶν ἔργων του, περὶ τῆς ἐκτιμήσεως ἧς οὗτος ἔτυχεν ἀπὸ τοὺς διαδόχους καὶ συντάκτας ὑμνων πρὸς αὐτόν, ἔπεται μικρὰ Εἰσαγωγή (21 - 24). Ἀκολουθοῦν τὰ ἑλληνικὰ ὑμνο-